

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross Sectional Descriptive Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย (Target Population) คือ ทหารผ่านศึกพิการ ที่รับการบำบัดรักษาแผนกผู้ป่วยใน ณ โรงพยาบาลทหารผ่านศึก

ประชากรที่ศึกษา (Study Population) ทหารผ่านศึกพิการ ที่รับการบำบัดรักษาแผนกผู้ป่วยใน ณ โรงพยาบาลทหารผ่านศึก โดยมีคณะกรรมการเฉพาะกิจขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกที่มีแพทย์ร่วมด้วยจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน ตรวจสอบหรือทหารผ่านศึกผู้ได้รับความพิการเนื่องจากสาเหตุอื่น ปลดประจำการจนถึงเดือน เมษายน 2548 แล้ว รวมถึงทหารพิการที่เข้ารับการรักษา ณ แผนกผู้ป่วยใน ตึกอัมพาตบำบัด 1, อัมพาตบำบัด 2, กองเวชศาสตร์ฟื้นฟู และออร์โธปิดิกส์ ณ โรงพยาบาลทหารผ่านศึก ทั้งนี้ไม่รวมผู้ป่วยที่รับการรักษาที่แผนกฟื้นฟูสุขภาพจิต

ตัวอย่าง (Sample) คือ ทหารผ่านศึกพิการ ที่รับการบำบัดรักษาแผนกผู้ป่วยใน ณ โรงพยาบาลทหารผ่านศึก ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้โดยเก็บข้อมูลผู้ป่วยเฉพาะผู้ที่ ไม่ได้อยู่ในระยะที่มีความรุนแรงของโรค หรือมีความพิการทางร่างกายที่รุนแรง และพยาบาลผู้ดูแลเห็นว่าสามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ ซึ่งผู้ป่วยต้องเป็นผู้ที่สามารถพูดคุยสื่อสารได้ ไม่มีความสับสนในเรื่องของวัน เวลา และสถานที่ โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน ก.ย. 48 จนถึง ธ.ค. 48 ทุกรายจนครบตามขนาดตัวอย่างที่คำนวณไว้

การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) สูตรที่ใช้คำนวณขนาดตัวอย่างคือ
โดยใช้สูตร Yamane[42] $n = \frac{N}{1+Ne^2}$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร = 221

e = ความคลาดเคลื่อนในระดับนัยสำคัญ 0.05

$$n = \frac{221}{1 + 221(0.05)^2}$$

$$= 142.35$$

เพราะฉะนั้นตัวอย่างทั้งสิ้นอย่างน้อย 142 คน จากที่คำนวณได้ในสูตร

ขนาดตัวอย่างที่นำมาคำนวณนั้นมาจากจำนวนผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในช่วง เดือนพ.ค.48 จนถึง ก.ค.48
อย่างไรก็ตามในเดือนที่เก็บพบว่ามีผู้ป่วยจำนวน 137 คน จึงได้เก็บข้อมูลทุกราย

การสุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้จะเก็บข้อมูลจากผู้ป่วยทุกรายที่มีลักษณะตามตัวอย่าง โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย จำนวน 25 ข้อ สำหรับผู้ตอบ ตอบคำถามด้วยตัวเอง

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบมาตรฐานทางจิตวิทยา Symptom Distress Checklists 90 (SCL.90)[43] ซึ่งคณะ
นักจิตวิทยาแห่งโรงพยาบาลสมเด็จพระยาได้แปลมาจากแบบทดสอบของ Dr.Leonard R. Derogatis,
Dr.Limo Covi แห่ง John Hopkins University, School of Medicine, Baltimore, Maryland และ Dr.Ronald S.
Lipman แห่ง Psychopharmacology Research Branch, National Institute of Mental Health, Rockwell
Maryland ประกอบด้วยข้อความสั้นๆ 90 ข้อ ซึ่งกล่าวถึงความรู้สึกต่างๆ ของบุคคลเมื่อเผชิญกับสถานการณ์
ใดสถานการณ์หนึ่งโดยกำหนดวิธีการตอบให้บุคคลประเมินความรู้สึกของตนตามระดับ (ไม่มีเลย, น้อย,
ปานกลาง, มาก, มากที่สุด) โดยแบ่งประเภทสุขภาพจิตออกเป็น 9 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้สึกผิดปกติของร่างกาย (Somatization) แทนด้วย SOM มีจำนวน 12 ข้อ คือ ข้อ 1, 4, 12, 27, 40, 42, 48, 49, 52, 53, 56, 58
2. การย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive – Compulsive) แทนด้วย O - C มีจำนวน 10 ข้อ คือ ข้อ 3, 9, 10, 28, 38, 45, 46, 51, 55, 65
3. ความรู้สึกบพร่องในการติดต่อกับผู้อื่น (Interpersonal Sensitivity) แทนด้วย IS มีจำนวน 9 ข้อ คือ ข้อ 6, 21, 34, 36, 37, 41, 61, 69, 73
4. ซึมเศร้า (Depression) แทนด้วย D มีจำนวน 13 ข้อ คือ ข้อ 5, 14, 15, 20, 22, 26, 29, 30, 31, 32, 54, 71, 79
5. วิตกกังวล (Anxiety) แทนด้วย A มีจำนวน 10 ข้อ คือ ข้อ 2, 17, 23, 33, 39, 57, 72, 78, 80, 86
6. ความรู้สึกไม่เป็นมิตร (Hostility) แทนด้วย H มีจำนวน 6 ข้อ คือ ข้อ 11, 24, 63, 67, 74, 81

7. ความกลัวโดยไม่มีเหตุผล (Phobia Anxiety) แทนด้วย PH มีจำนวน 7 ข้อ คือ ข้อ 13, 25, 47, 50, 70, 75, 82
8. ความรู้สึกหวาดระแวง (Paranoid Ideation) แทนด้วย PAR มีจำนวน 6 ข้อ คือ ข้อ 8, 18, 43, 68, 76, 83
9. พฤติกรรมบ่งชี้อาการวิกลจริต (Psychoticism) แทนด้วย PSY มีจำนวน 10 ข้อ คือ ข้อ 7, 16, 36, 62, 77, 84, 85, 87, 88, 90

วิธีการตอบแบบทดสอบ SCL.90 กำหนดให้บุคคลประเมินความรู้สึกของตนเอง ว่ามีความรู้สึกมากน้อยเพียงใดกับลักษณะอาการในแต่ละข้อ ซึ่งลักษณะคำตอบจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้เทคนิคการวัดความคิดเห็นแบบ Likert Scale และมีการประมาณค่าของคำตอบ (Rating Scale) เป็น 5 ระดับ ที่แสดงว่าปัญหานั้นรบกวนผู้ตอบแบบสอบถามปริมาณมากเพียงใดในรอบ 1 เดือน โดยให้ความหมายดังนี้

คะแนน 0	ไม่มีเลย	หมายถึง ท่านไม่มีความทุกข์หรือปัญหานั้นเลย
คะแนน 1	น้อย	หมายถึง ท่านมีความทุกข์เกี่ยวกับอาการนั้นอยู่บ้าง แต่ไม่สม่ำเสมอ และเป็นจำนวนน้อย
คะแนน 2	ปานกลาง	หมายถึง ท่านมีความทุกข์เกี่ยวกับอาการนั้นสม่ำเสมอ และเป็นจำนวนพอประมาณไม่รุนแรงนัก
คะแนน 3	มาก	หมายถึง ท่านมีความทุกข์เกี่ยวกับอาการนั้นสม่ำเสมอ และเป็นจำนวนมาก
คะแนน 4	มากที่สุด	หมายถึง ท่านมีความทุกข์เกี่ยวกับอาการนั้นมาก มีความถี่ และรุนแรง เกณฑ์การให้คะแนน

ไม่มี	ให้คะแนนเท่ากับ	0 คะแนน
เล็กน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ	1 คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ	2 คะแนน
ค่อนข้างมาก	ให้คะแนนเท่ากับ	3 คะแนน
มากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	4 คะแนน

โดยลักษณะภาวะสุขภาพจิตทั้ง 9 ด้าน จะมีคะแนนจากต่ำสุดถึงสูงสุดตามลำดับดังนี้

ความรู้สึกผิดปกติของร่างกาย	มีจำนวน 12 ข้อ	คะแนนเท่ากับ (0 – 48) คะแนน
การย้ำคิดย้ำทำ	มีจำนวน 10 ข้อ	คะแนนเท่ากับ (0 – 40) คะแนน
ความรู้สึกบกร่องในการติดต่อกับผู้อื่น	มีจำนวน 9 ข้อ	คะแนนเท่ากับ (0 – 36) คะแนน
ซึมเศร้า	มีจำนวน 13 ข้อ	คะแนนเท่ากับ (0 – 52) คะแนน
วิตกกังวล	มีจำนวน 10 ข้อ	คะแนนเท่ากับ (0 – 40) คะแนน
ความรู้สึกไม่เป็นมิตร	มีจำนวน 6 ข้อ	คะแนนเท่ากับ (0 – 24) คะแนน

ความกลัวโดยไม่มีเหตุผล	มีจำนวน 7 ข้อ คะแนนเท่ากับ (0 – 28) คะแนน
ความรู้สึกหวาดระแวง	มีจำนวน 6 ข้อ คะแนนเท่ากับ (0 – 24) คะแนน
พฤติกรรมบ่งชี้อาการวิตกกังวล	มีจำนวน 10 ข้อ คะแนนเท่ากับ (0 – 40) คะแนน

เกณฑ์การแปลผล

นำคะแนนของลักษณะภาวะสุขภาพจิตในแต่ละด้าน เทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของบุคคลทั่วไป หากด้านใดสูงกว่าเกณฑ์ปกติ ถือว่ามีสุขภาพจิตผิดปกติ ในด้านนั้น และถ้าผู้ป่วยได้คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ปกติอย่างน้อย 1 ด้านก็ถือว่ามีปัญหาสุขภาพจิต โดยการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้าน ได้จากการนำคะแนนรวมของแต่ละด้านหารด้วยจำนวนข้อคำถามในด้านนั้น ซึ่งเกณฑ์ปกติคณะผู้วิจัย โรงพยาบาลสมเด็จพระยาได้ศึกษา และจัดทำไว้มีดังนี้

ปัญหาสุขภาพจิต	เกณฑ์ปกติ
1. ความรู้สึกผิดปกติของร่างกาย	0.10 -1.30
2. การย่ำคิดย่ำทำ	0.61 -1.81
3. ความรู้สึกบกพร่องในการติดต่อกับผู้อื่น	0.08 – 1.79
4. ซึมเศร้า	0.42 – 1.43
5. วิตกกังวล	0.14 – 1.91
6. ความรู้สึกไม่เป็นมิตร	0.14 – 1.39
7. ความกลัวโดยไม่มีเหตุผล	0.18 – 1.21
8. ความรู้สึกหวาดระแวง	0.28 – 1.71
9. พฤติกรรมบ่งชี้อาการวิตกกังวล	0.03 – 1.28

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบทดสอบ SCL – 90 นี้ได้รับการหาเกณฑ์มาตรฐาน หาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (reliability) แล้ว โดยผู้วิจัยหลายท่าน และมีการนำไปใช้อย่างกว้างขวาง

นอกจากนั้นจินตนา กมลพันธ์ (2545)[36] ได้นำแบบทดสอบนี้มาหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9287

ส่วนที่ 3 แบบทดสอบบุคลิกภาพ MPI (The Maudsley Personality Inventory) [45] โดย H.J.

Eysenck ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 48 ข้อ เป็น Self-rating scale โดยให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่ตรงกับลักษณะนิสัยของตนเอง โดยตอบ “ใช่” “?” (ไม่แน่ใจ) และ “ไม่ใช่” แบ่งเป็น Extraversion – Introversion Scale ประกอบด้วยข้อคำถาม 24 ข้อ และ Neuroticism – Stability ประกอบด้วยข้อคำถาม 24 ข้อ บุคลิกภาพแต่ละแบบมีลักษณะดังต่อไปนี้

Extraversion – เปิดเผย หมายถึง ลักษณะบุคคลที่ชอบเข้าสังคม ทำอะไรไม่ใคร่ระมัดระวัง ชอบกิจกรรมที่ให้ความตื่นเต้น สนุกสนาน ร่าเริง ไม่จำเจ มองโลกในแง่ดี และเป็นคนที่แสดงอารมณ์ และความรูสึกอย่างเปิดเผย

Introversion – เก็บตัว หมายถึง บุคลิกภาพที่ตรงกันข้ามกับเปิดเผย คือ ชอบเก็บตัว ทำอะไรเต็มไปด้วยความระมัดระวังและมักมีแผนการล่วงหน้า อาจเป็นคนเอาจริงเอาจัง เจ้าระเบียบ ไม่ใคร่แสดงความรู้สึกว่าไม่ชอบกิจกรรมที่ตื่นเต้น โดดโผน และอาจมองโลกในแง่ร้าย

Neuroticism – หวั่นไหว หมายถึง ลักษณะบุคลิกภาพที่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย คิดมากมีความโน้มเอียงที่จะเป็นโรคประสาทได้ง่าย เมื่อมีปัญหาและสะท้อนอารมณ์ และมีอาการบ่นถึงอาการทางกายที่เกิดจากความวิตกกังวล

Stability – มั่นคง หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งแสดงถึงการมีสุขภาพจิตดี และตรงข้ามกับ Neuroticism

เกณฑ์การให้คะแนน

การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 Scale คือ Scale – E และ Scale – N ตามคู่มือที่กำหนดไว้แต่ละ Scale แต่ถ้าตอบตรงกับ Scale ใด Scale หนึ่งในแต่ละข้อในช่อง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” จะได้ข้อละ 2,0 คะแนน แต่ถ้าตอบ “?” จะได้คะแนน 1 คะแนน และหากผู้ตอบตอบในช่อง “?” มากกว่า 10 ข้อ ถือว่าคำตอบในฉบับนั้น

ไม่สามารถนำมาประเมินได้ ให้ทำการทดสอบซ้ำโดยผู้ทดสอบอ่านให้ผู้รับการทดสอบฟังและให้ตอบทีละข้อจนจบ นำคะแนนดังกล่าวมาเทียบกับคะแนนเฉลี่ยเพื่อดูว่ามีบุคลิกภาพเป็นแบบใด

สำหรับการประเมินบุคลิกภาพจะเป็นไปตามแบบเครื่องมือของการทดสอบ MPI คือนำไปเทียบกับคะแนนมาตรฐานของกลุ่มมาตรฐานซึ่งมี 4 แบบดังนี้

1. บุคลิกภาพชอบเก็บตัว (Introversion) คือ บุคลิกภาพที่มีคะแนนใน Scale – E ต่ำกว่ากลุ่มมาตรฐาน
2. บุคลิกภาพแบบชอบแสดงตัว (Extraversion) คือ บุคลิกภาพที่มีคะแนนใน Scale – E มากกว่าหรือเท่ากับกลุ่มมาตรฐาน
3. บุคลิกภาพแบบไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Neuroticism) คือ บุคลิกภาพที่มีคะแนนใน Scale – N มากกว่า หรือเท่ากับกลุ่มมาตรฐาน
4. บุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Stability) คือ บุคลิกภาพที่มีคะแนนใน Scale – N ต่ำกว่ากลุ่มมาตรฐาน

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ความตรง (Validity)

Bening ได้หาค่าความตรง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่าใน Scale วัดด้านการแสดงตัว – เก็บตัว มีค่าความตรงเท่ากับ 0.64 – 0.78

ค่าความเที่ยง (Reliability)

ประจิตต์ ประจักษ์จิตต์[46] หาค่าความเที่ยงด้วยวิธี Test-retest กับกลุ่มนายเรืออากาศ จำนวน 59 นาย ได้ค่าความเที่ยง ของ Scale – E เท่ากับ 0.91 Scale – N เท่ากับ 0.90

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือในการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน พบว่า Scale – E เท่ากับ .08348 Scale – N เท่ากับ 0.8838

การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยมีการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเสนอเรื่องขออนุมัติในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำหนังสือเข้าพบผู้อำนวยการ โรงพยาบาลทหารผ่านศึก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ การทำวิจัย และขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูล
3. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ทหารผ่านศึกพิการ ที่รับการบำบัดรักษาแผนกผู้ป่วยใน ณ โรงพยาบาลทหารผ่านศึก โดยผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองทุกวัน
 - 3.1 เข้าพบรองผู้อำนวยการฝ่ายพยาบาล และหัวหน้างานผู้ป่วยนอก เพื่อขออนุญาต ขอความร่วมมือ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล
 - 3.2 รวบรวมรายชื่อของผู้ป่วยที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ และบันทึกรหัสของผู้ป่วยเพื่อที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละบุคคล
 - 3.3 ผู้วิจัยเข้าพบ และแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ในกรณีที่ผู้ป่วยไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยจะเป็นคนกรอกข้อมูลตามที่ผู้ป่วยให้คำตอบ
 - 3.4 ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ป่วยทีละตึก (ตึกผู้ป่วยอัมพาตบำบัด 1 ตึกผู้ป่วยอัมพาตบำบัด 2 และตึกผู้ป่วยออร์โธปิดิกส์) โดยเก็บข้อมูลของผู้ป่วยในวันและเวลาราชการ วันละ 5 ราย โดยทำการอธิบายถึงขั้นตอนในการทำแบบสอบถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามฟังก่อนที่จะให้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 27 ข้อ, แบบทดสอบสุขภาพจิต SCL.90 จำนวน 90 ข้อ, แบบทดสอบบุคลิกภาพ MPI จำนวน 48 ข้อ ใช้เวลาในการตอบประมาณ 45 นาที
 - 3.5 รวบรวมแบบสอบถามหลังจากผู้ตอบแบบสอบถามทำแบบสอบถามเสร็จ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ป่วยจนครบ ตามจำนวน และทำการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลของคำตอบจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ หากข้อมูลของตัวอย่างบางตัวอย่างไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะทำการสอบถามเพิ่มเติมจนได้ข้อมูลที่ครบถ้วน
4. นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปวิเคราะห์ ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW ดังต่อไปนี้

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการบรรยายลักษณะประชากร

2. ใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ Chi-square test เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของทหารผ่านศึกพิการ
3. ใช้สถิติสัมประสิทธิ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficiency) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับภาวะสุขภาพจิต
4. ใช้สถิติที่ทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิต ของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ โดยวิธีเซฟเฟ (Scheffe)
5. ใช้สถิติถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อหาปัจจัยทำนายภาวะสุขภาพจิต